

Stare dileme - nova iskušenja

PIŠE: IVAN TOROV

Poslednja, reklo bi se, najdramatičnija kriza oko Kosova od proglašenja nezavisnosti, neke dileme je možda i konačno zatvorila, druge, opet, obnovila, tek toliko da se pokaže da se nijedan problem na ovim neuralgičnim balkanskim prostorima ne može razrešiti bez dodatnih potresa i poremećaja. Iako su pokušaji vlasti u Prištini da specijalnim policijskim snagama uspostave kontrolu nad graničnim prelazima na severu i reakcije tamošnjih Srba da, uz obilatu asistenciju beogradskih zvaničnika, osujete „albansku okupaciju“, protekli u znaku obostranog i uzajamnog zastrašivanja i pretnji, više je nego jasno da ćemo tek biti svedoci manjeg ili većeg zaoštavanja situacije. Pre svega, u trouglu Kosovo-Srbija-međunarodna zajednica.

Zapravo, julsko-avgustovska epizoda, najpre uvođenjem embarga na uvoz robe iz Srbije, potom akcijom jedinica ROSU i balvan-odgovorom i paljenjem carinskog prelaza Jarinje, na kraju intervencijom KFOR, koji je preuzeo potpunu kontrolu, potvrdila je ono što se odavno znalo, a što se, uglavnom, (ne)svesno prećutkivalo ili kamufliralo: izrazitu ravnotežu nemoći svake od tri involvirane strane. Kosovske, u liku starog-novog premijera Hašima Tačija, koji i na ovaj način nastoji da kompenzira neuspeh u političkom, ekonomskom i demokratskom preobražaju i stabilizovanju nove države, amortizuje optužbe za organizovani kriminal, korupciju i ratne zločine na njegov i račun pojedinih najsitaknutijih funkcionera njegove vlasti. Srpske, koja je, uverena da je time što je opasežnom diplomatskom kampanjom zaustavila dalji proces međunarodnog priznavanja Kosova, završila pola posla i, uz svesrdnu pomoć Dika Martija, dovoljno zagorčala život „albanskom separatističkom pokretu“. Smetnuvši, pri tom, s uma da je Kosovo danas još dalje od Srbije nego juče i da će joj se preterano oslanjanje na sopstveni uticaj na „odmetnutom“ severu Kosova kat-tad vratiti kao bumerang. A sve, opet, u nadi da će održavanjem tenzija i teza da pitanje statusa Kosova nije rešeno uspeti bar da izdejstvuje razmišljanja o eventualnoj teritorijalnoj podeli ove bivše srpske pokrajine. Treća strana, pre svega, Brisel i Vašington, pak, opterećena sopstvenim sve dubljim i težim unutrašnjim

ekonomsko-socijalnim problemima, kao da je zaboravila da hronični srpsko-albanski konflikt na Balkanu još tinja i da bi je svako dalje ignorisanje pravog stanja na terenu još skuplje koštalo. Povodom dešavanja na severu Kosova delovala je zatečeno, zbunjeno i neodlučno, kao da je živela u uverenju da su i Priština i Beograd svesni težine i delikatnosti situacije u meri da neće posezati za riskantnim potezima.

Post festum intervencija spolja, u obliku upozorenja obema stranama da se ne igraju vatrom i da se hitno vrate briselskom „dijalogu“, treba shvatiti i kao opomenu Prištini da ne živi u zabludi da može silom Srbe na severu da integriše, a Beogradu, da napusti bilo kakve ideje o teritorijalnoj podeli Kosova. Izjava nemačkog ministra spoljnih poslova Gvida Vesterverlea na početku njegove najnovije balkanske turneje, da se neće dozvoliti nove promene granica na ovim prostorima, a koju je koji dan kasnije ponoviti i nemačka kancelarka Angela Merkel prilikom posete Srbiji (22.avgusta), jeste poruka i Prištini da se ne bavi isrcrtavanjem mapa Velike Albanije, a Beogradu da se okrene regulisanju odnosa sa „susednim“ Kosovom i poboljšanjem uslova života njegovih građana, i Srba i Albanaca. Za pretpostaviti je da će Brisel preuzeti na sebe delikatan zadatak da ubedi beogradske zvaničnike da nastavak evropskih integracija Srbije, posle ispunjenja haškog uslova, i te kako zavisi od njihovog ponašanja prema Kosovu. Ta upozorenja dolaze

u času kada se u Srbiji, pre svega zbog već naveliko započete predizborne kampanje, ali i nemoći vladajuće garniture oko Demokratske stranke (DS) da nađe izlaz iz duboke ekonomske i socijalne krize, kosovska tema ponovo, na velika vrata, vraća na scenu, sa tezama i retorikom iz nama dobro znanih Miloševićevih i Koštuničevih vremena. Zvaničnicima Evropske unije je jako stalo da saznaju šta se to valja iza sve opipljivije promene raspoloženja: da li su sve goromoglasnije izjave srpskih državnih reprezentanata (Tadića, Dačića, Jeremića) da Srbija „neće trgovati sa svojim vitalnim nacionalnim interesima“ (Kosovom) zarad evropskih integracija puki predizborni marketing sa rokom važenja do sledećih parlamentarnih izbora u proleće iduće godine, ili nagoveštaj da se Srbija polako, ali sigurno odriče evropskog puta.

Iako iz Brisela stalno pristizu uveravanja da se od Srbije neće tražiti da i formalno prizna nezavisno Kosovo, Beograd uporno nameće utisak kako se od njega, zapravo, tražu upravo to, čak ultimativno, što u domaćem javnom mnjenju stvara zaključak da se Srbija „nikad neće osloboditi pritisaka i uslovljavanja“ i da je zato možda bolje blagovremeno razmišljati o alternativama, a što liderima vodećih političkih partija služi kao sjajan (predizborni) alibi za nesposobnost da Srbiju izvuku iz ekonomske i socijalne krize. Kao što se pre nekoliko godina tandem Koštunica-Tadić, uz obilatu pomoć nacionalističke

opozicije, poigrao sa sudbinom države time što je jedan virtuelan cilj („Kosovo je uvek bilo i biće sastavni i neotuđivi deo Srbije“) pretočio u ustavnu preambulu, svesno potiskujući istinu da je Srbija pod Miloševićem izgubila rat za Kosovo, tako se i danas nastavlja sa istim ili sličnim marifetlukom. Širi se iluzija da je Kosovo, uprkos svemu, dostižan cilj, što znači da ćemo se - ako nas kojim slučajem stave pred svršen čin, odnosno izbor EU ili Kosovo - opredeliti za Kosovo. A, potom će politička i vladajuća „elita“ objašnjavati narodu koji su nas to motivi i razlozi doveli u situaciju da, pored već, reklo bi se, nepovratno izgubljenog Kosova, prokockamo i evropsku perspektivu Srbije.

Beograd, doduše, tako nešto još neće zvanično saopštavati u iščekivanju hoće li krajem godine, uz moguću kandidaturu za članstvo u EU, dobiti i datum početka pristupnih pregovora. Opredeljuje se za uporno propagandno ponavljanje da u EU možemo samo sa Kosovom u nadi da će takvim pritiskom uspeti da u međuvremenu pokoleba evropske zvaničnike i, koliko je moguće, uveri ih da odustanu ili bar radikalno ublaže zahtev da na svom putu ka EU Beograd i Priština moraju da regulišu svoje sporove i uspostave „dobrosusedske odnose“. Dakle, od Srbije se traži isto ono što se zahteva od, recimo, Makedonije u odnosu na spor sa susednom Grčkom ili Turske oko Kipra.